

Produktyvusis mokymasis – vienas iš savitų ugdymo turinio konstravimo pavyzdžių Lietuvoje

Meilė Lukšienė nuolat pabrėžė, kad praktinis ugdymo turinio kūrimas vyksta mokykloje, atsižvelgiant į mokinių poreikius ir mokyklos tikslus, o mokykla yra nuolatinės kaitos bei naujovių iniciatorius ir diegėjas. Doktorė rašė, kad „sistema keisis norima linkme, jei pati mokykla, kiekviena individualiai, o ne įsakoma iš viršaus, įsitikinus pritaris vykstančiai kaitai ir įsijungs į ją kūrybiškai, t. y. laisvai, įvairiapusisškai ir atsakingai“ [21, p. 76]. Vadinasi, svarbu, kad mokyklos ieškotų ir kurtų savitus ugdymo turinio įgyvendinimo modelius, aplinkas ir ugdymo būdus siekiant mokinių mokymosi sėkmės ir asmeniškai vertingų pokyčių.

Vienu iš savitų ugdymo turinio proceso konstravimo pavyzdžių Lietuvos švietimo sistemoje gali būti pristatomas produktyvusis mokymasis, kuris, pasak V. Targamadžės (2011), gali būti vienas iš „pedagoginės sistemos bendrojo lavinimo mokykloje kaitos akstinų“.

Produktyvusis mokymasis įgyvendinamas Lietuvoje nuo 2012–2013 m. m. trijose mokyklose: Kauno Rokų vidurinėje, Kėdainių jaunimo ir suaugusiųjų (pradėtas įgyvendinti Kėdainių jaunimo mokykloje), Panevėžio r. Pajstrio Juozo Zikaro vidurinėje mokyklose (mokyklos buvo atrinktos iš visų konkurse dalyvavusių mokyklų), įgyvendinant projektą „Alternatyvusis ugdymas“ (www.alternatyvusisugdymas.lt).

Šiuo projektu siekiama plėtoti alternatyvųjį ugdymą, įgyvendinant alternatyviojo ugdymo idėjas teoriniame ir praktiniame lygmenyse. Pagal Produktyviojo mokymosi modelį 2012–2013 m. m. pradėjo mokytis 30 mokinių, iš kurių dauguma priskirtini ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos rizikos grupei. Su šiais mokiniais darbą pradėjo 6 mokytojai, kurie vadinami produktyviojo mokymosi mokytojais ir Tarptautinio produktyviojo mokymosi instituto (*International Institute for Productive Learning*) specialistų yra mokomi metodikos, kaip diegti šį modelį.

Produktyvusis mokymasis yra skirtas pagrindinio ugdymo antrosios dalies (IX–X) klasių mokiniams, praradusiems mokymosi motyvaciją, turintiems mokymosi sunkumų, iškritusiems iš švietimo sistemos, esantiems ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos rizikos grupėje ar tiesiog norintiems „mokyti kitaip“. Produktyvusis mokymasis trunka dvejus metus. Produktyviojo mokymosi esmę sudaro individualius mokymosi poreikius ir galimybes atitinkantis ugdymo turinio proceso organizavimas, derinamas su mokymosi mokykloje ir realiose gyvenimo aplinkose – praktinio mokymosi vietose. Mo-

kiniai mokosi įmonėse, organizacijose, bendrovėse ir pan., siekiant ugdyti asmens kompetencijas, padidinti teorijos ir praktikos sąryšį, pažinti realų pasaulį, įskaitant ir profesijas, per patrauklią asmeniškai pasirinktą praktinę – darbinę veiklą.

Pagrindinis ugdymo turinio proceso organizavimo pagal Produktyviojo mokymosi modelį išskirtinumas iš kitų mokymosi formų yra mokymosi organizavimas per produktyvią savo paties veiklą, užtikrinant glaudžias teorijos ir praktikos sąsajas: teorinės žinios, įgytos mokykloje, perkeliama į mokinio pasirinktas praktinio mokymosi vietas, o pasirinktose praktinio mokymosi vietose išylančios probleminės situacijos ar klausimai yra sprendžiami pasitelkiant teorinės žinias ir mokytojų bei praktinio mokymosi vietų vadovų (mentorių) pagalbą. Pagal Produktyviojo mokymosi planą 3–4 dienas mokiniai mokosi mokykloje ir 1–2 dienas mokosi praktinio mokymosi vietose. Praktinio mokymosi vietos yra keičiamos kas tris mėnesius, siekiant kuo įvairesnio praktinio mokymosi, didinant galimybes mokiniams susipažinti su profesijų įvairove, nes praktinio mokymosi vietose mokiniai, nors ir nesimoko konkrečių profesijų, tačiau gali susipažinti su įvairiomis profesijomis ir „pasimatuoti jas“, todėl jie turi didesnes galimybes ateityje pasirinkti tinkamą profesiją. Tokias ugdymo turinio organizavimo galimybes Lietuvoje suteikia 2013–2015 m. m. pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai, numatantys, kad mokykla ugdymo turinio įgyvendinimą organizuodama pagal produktyvųjį mokymąsi gali iki 50 proc. perskirstyti pamokų skaičių tarp dalykų, o perskirstytą laiką mokykla gali skirti mokinių mokymuisi praktinio mokymosi vietoje [10, p. 106].

Konstruojant ugdymo turinio procesą pagal produktyvųjį mokymąsi, sukuriama individualus autentiškas mokymasis. Šios mokymosi formos pavadinimas produktyviuoju mokymusi (angl. *Productive Learning*) gali būti laikomas „sutartiniu, orientuotu į rezultata“ [27] ir yra perimtas iš Vokietijos (vok. *Produktives Lernen*), kur pradėtas diegti nuo 1991 m. Kitose šią mokymosi formą diegiančiose šalyse jis vadinamas įvairiai: Jungtinėse Amerikos Valstijose, iš kur 1971 m. ir kilo ši mokymosi forma, jis vadinamas „*Miestas kaip mokykla*“ (angl. *City-as-School*), Suomijoje, kur tokia mokymosi forma pradėta diegti 1993 m., tuo metu buvo vadinama „Mano paties karjera“ (suom. *Omaura*), o nuo 2006 m. vadinama „Lanksčiuoju pagrindiniu ugdymu“ (angl. *Flexible Basic Education*, suom. JOPO) ir yra viena iš sudedamųjų privalomojo pagrindinio ugdymo dalių, išsiskirianti ugdymo turinio proceso lankstumu, skirta tiems mokiniams, kurie turi mokymosi sunkumų,

bet nėra priskiriami specialiųjų mokymosi poreikių grupei.

Neatsižvelgiant į šios mokymosi formos pavadinimą, esminė ugdymo filosofija išlieka nepakitusi, nes ugdymo procesas konstruojamas vadovaujantis Ž. Pjažė (*Jean Piage*), Dž. Diujo (*John Dewey*) ugdymo teorijomis ir L. Vygotskio kultūrine-istorine veiklos teorija [2], teigiančia, kad teorija, būdama visuomenės kultūros dalimi, tampa ir asmens ugdymo turiniu. Šis ugdymo turinio perėmimo procesas vyksta, kai kiekvienas besimokantysis, padedamas ugdytojų, turi tinkamas sąlygas teorines žinias taikyti praktiškai realaus gyvenimo kontekste. Taip sukuriama veikiantis produktyviojo mokymosi trikampis (1 pav.).

Produktyvusis mokymasis, yra mokymosi procesas, kuris sužadina ir sustiprina tolesnį norą mokytis, o to pasiekama kuo daugiau mokymosi energijos perduodant iš mokytojo mokiniui arba pereinant nuo produktyviojo mokymo (angl. *Teaching productivity*) prie produktyviojo mokymosi (angl. *Learning productivity*) paradigmos [1] bei mokymąsi siejant su konkrečiu pasauliu, tenkinant individualius besimokančiojo poreikius.

Toks ugdymo turinio proceso organizavimas pedagoginiu požiūriu, pasak V. Targamadzės (2011), gali būti įvardijamas kaip savita ugdymo metodologija. Produktyvusis mokymasis, grindžiamas savita ugdymo filosofija ir metodologija, sudaro galimybes išbandyti šią ugdymo sistemą ir kaip edukacinę inovaciją, savitai konstruojant ugdymo turinio procesą ir padedant besimokantiems įgyti bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų.

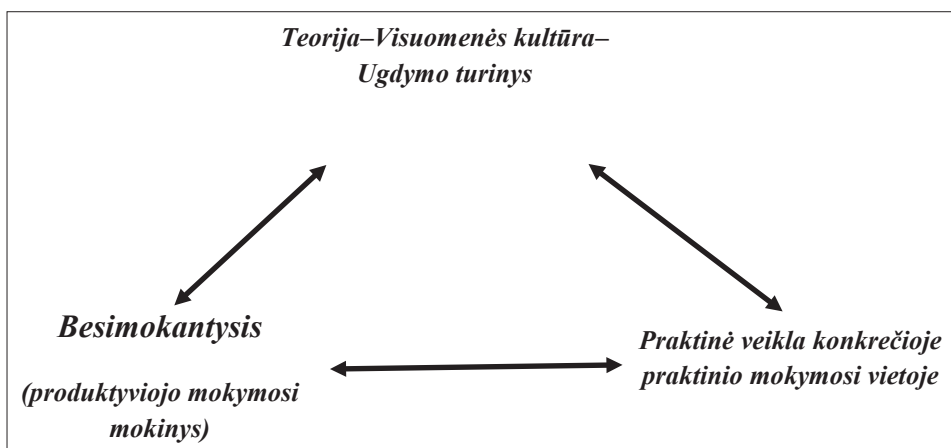
Produktyviojo mokymosi Lietuvoje diegimo pokyčių įžvalgos

Produktyviojo mokymosi, kaip naujo reiškio Lietuvos švietimo sistemoje, diegimo sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių. Kiekviena edukacinė inovacija, pasak B. Janiūnaitės ir V. Rupainienės (2003), dažnai yra susijusi su naujos edukacinės aplinkos ir naujų santykių sukūrimu, naujų veiklų atlikimu, naujų kompetencijų poreikiu, veiklos paradigmos pokyčiu ir sąlygų tam tikrų naujų pokyčių atsiradimui sudarymu ten, kur įgyvendinama konkreti inovacija. Praėjus vieniems produktyviojo mokymosi diegimo metams, jau pastebėti reikšmingi pagrindinių produktyviojo mokymosi dalyvių – mokinių ir mokytojų – pokyčiai. Empiriniame tyrime dalyvavo 6 Produktyviojo mokymosi modelio mokytojai ir 30 mokinių, besimokančių pagal Produktyviojo mokymosi modelį. Duomenys tyrimui buvo rinkti naudojant interviu metodą, siekiant nustatyti, kokius pokyčius lėmė naujas ugdymo turinio proceso konstravimas pagal produktyvųjį mokymąsi. Tyrimo metu gauti duomenys analizuoti taikant kokybinį turinio (*content*) analizės metodą.

Išanalizavus tyrimo dalyvių atsakymus apie pokyčius, įvykusius pirmaisiais PM diegimo metais, buvo išskirti šie pokyčiai:

- 1) teigiamų mokinių nuostatų mokyklos atžvilgiu atsiradimas;
- 2) teigiamų mokinių savęs vertinimo nuostatų atsiradimas;
- 3) teigiamų mokinių santykio su bendraamžiais ir supančia aplinka nuostatų atsiradimas;
- 4) pedagoginės sąveikos pokyčiai.

Kalbėdami apie mokyklą mokiniai pažymi, kad išnyko mokyklos baimė: „*nebėra tos baimės, kuri buvo mano širdyje*“; „*anksčiau į mokyklą ėjau bijodamas, o dabar einu paprastai*“; „*kai pirmą kartą atėjau į pro-*

1 pav. Produktyviojo mokymosi trikampis (pagal M. Holger, 2009, p. 3)

duktyvųjų mokymą, iš pradžių nesupratau, kaip reikės mokytis, bijojau, jau norėjau nebeiti, bet apsigalvojau ir nusprendžiau mokytis šitoje grupėje. Pradėjau mokytis ir tada sekėsi puikiai ir dabar sekasi gerai“; „čia ramu, nėra skambučio, dirbame grupėmis, čia daugiau juoko, nėra laiko limitų. Čia laisviau mokaisi, visko gali daugiau išmokyti, vieną pamoką gali ilgai mokintis“; „čia gal ir sunkiau mokintis nei anksčiau, ten mažiau dirbdavau, bet ten sunku buvo išsėdėti, ne taip ir suprasdavau viską. Čia viskas kažkaip kitaip, įdomiai“.

Mokyklos baimės praradimą patvirtina ir mokytojų atsakymai: „vaikai ateina be įtampos į pamokas, matau šypsenas jų veiduose“; „labiausiai pasikeitė X berniukas, nes jis anksčiau nelankė mokyklos. Iš pradžių galvojau – čia tai bent vaikas: žvilgsnis rūstus, nesišyps, nebendravia. Dabar eina į mokyklą, šypsosi kaip saulytė, eina į praktikos vietas, o anksčiau bėgo nuo žmonių. Jis lyg persivertė“; „visa grupė mokinių išsiskiria atsipalaidavimu, gerąja šio žodžio prasme, socialiniu aspektu. Jie mokosi atsipalaidavę, priešingai, nei tradicinėje mokykloje. Nebijo manęs, tiesa, kai kurie dirba tik tol, kol esu šalia“; „čia aš matau laimingus vaikus“.

Mokyklos baimės praradimas, kuris susijęs su mokinių teigiamo požiūrio į mokyklą ir mokytojus atsiradimu, lėmė ir geresnį mokyklos lankymą bei geresnius mokymosi rezultatus. Mokiniai sako: „šiais metais mokytis geriau sekasi ir pažymiai pagerėjo“; „pažymiai tapo geresni ir, rodos, savaimė viskas susitvarkė“; „čia daugiau išmokau, daugiau mokausi ir pažymiai geresni“; „man mokslai pagerėjo, malonu, nebereikia tėvų arba sesers pagalbos prašyti darant namų darbus. Anksčiau visai nedarydavau namų darbų, neįdomu, nenorėjau, o dabar po pamokų papildomai pasiskaitau“; „kai tik pradėjau čia mokytis, man pradėjo sektis, dabar puikiai suprantu lietuvių kalbą, pažymius pasikėliau, o anksčiau daug gulėdavau ligoninėje per metus (ši mergaitė lankydavo mokyklą ne daugiau nei du mėnesius ir susirgdavo depresija – aut. past.); „čia geriau mokausi, tik neįdomu, kad nėra kūno kultūros“.

Mokinių lankomumo ir pažangumo pagerėjimą įvardija ir mokytojai: „mokinys X po I trimestro pradėjo rašyti, klausytis, konspektuoti“; „labai pasikeitė jų bendravimas tarpusavyje, su suaugusiais ir, aišku, mokymosi rezultatai“; „jis, berniukas X, pernai turėjo 6 dvejetus, metė mokyklą visiškai. Dabar mokosi, yra labai atviras, nuoširdus, padedantis kitiems“; „buvo daug problemų X mergaitė su mokyklos lankymu, turėjo nervinę depresiją, po 2 mėnesių išeidavo iš mokyklos, dabar ateina į mokyklą linksma ir pareina namo linksma, nori mokytis, nebėra: neisiu, nenoriu. Atsirado psichologinė ramybė“.

Šie tyrimo rezultatai dar kartą patvirtina, kad mokyklos lankymo baimės praradimas tiesiogiai

susijęs su mokymosi rezultatų gerėjimu, o geresni mokymosi rezultatai lemia ir mokymosi motyvacijos didinimą, ir teigiamų savęs vertinimo nuostatų atsiradimą [6; 25].

Analizuojant mokinių ir mokytojų atsakymus apie pokyčius pradėjus mokytis pagal produktyvųjų mokymąsi, buvo pastebėtas mokinių teigiamų savęs vertinimo nuostatų atsiradimas. Mokiniai sako: „oi, aš atrodo nepasikeičiau, tik pasikirpau plaukus, tapau linksmesnė“; „Čia būdama aš tapau darbštesnė. Labiau pradėjau domėtis sritimis, apie kurias man vien galvojus pasidarydavo negera“; „aš tapau atsakingesnė ir nebebijau žmonių“; „aš jau žinau, kad galiu pati save apginti“; „buvo sunkiausia vienai eiti į praktikos vietą, buvo nedrąsu, bet ta baimė greit praėjo, išdrąsėjau, draugės labai padarėsi ir mokytoja“; „tapau drąsesnė, reiškiau savo nuomonę laisviau, tapau labiau savarankiška“.

Patiems mokiniams kiek sunkiau sekasi įvardyti savo asmeninius pokyčius, bet mokytojai būtent juos pirmiausia ir išskyrė paklausti, kokius pasikeitimus jie mato mokiniuose: „Mergaitė X buvo labai uždara, nebendraudavo, visai, sakyčiau, užsidariusi nuo pasaulio buvo, o dabar tapo atviresnė ir labiau pasitikinti“; „berniukas X buvo labai baikštus, net po stalu palįsdavo, o dabar jau net prieš publiką atsistoti nebijo, Šimtdienio šventėje dalyvavo, tai neįtikėtina“; „mergaitė Y igavo daugiau pasitikėjimo savimi, daugiau žinojimo, ko nori. Jei tingi, tai ir nedaro nieko. Nedarysiu, sako, bet dabar jau dirba. Mama sako, kad labai sumažėjo mikčiojimas. Anksčiau visai nekalbėjo garsiai, vos girdėjai, ką sako“; „pasirodė vaikų charakteriai – jie buvo tylūs, ramūs, rugsėjo pradžioje patylėjo, padarė ir viskas. Dabar sako ko nenori, ką mokysis, vis išgirsti: „Aš to nenoriu, aš nuo to pavargau“; „mergaitė labai kompleksuodavo, labai bijodavo paklausti, o dabar jau drąsiai klausia“; „Jie pradėjo kalbėti ir kalba taip kaip jie nori kalbėti, o ne kaip reikia“; „vieni mokiniai tapo drąsesni, atviresni, aktyvesni, kiti pradėjo labiau pasitikėti savimi, išlindo iš pasuolės, šukuoseną pasikeitė“; „Buvo labai nekalbus, užsidaręs, susigūžęs, bijojo klasiokų. Dabar ir jo mama pasakė: Ačiū Jums ir Jūsų mokyklai, kad sūnus pradėjo šnekėti“; „Ir kiti vaikai atsiveria, „išsitiesia“, net tėvai tai pastebi“. Vieni mokiniai tapo drąsesni, atviresni, aktyvesni, kiti pradėjo labiau pasitikėti savimi, išlindo iš pasuolės, šukuoseną pasikeitė“.

Teigiamos savęs vertinimas ypač svarbus savijautai ir santykiams su aplinka. Išaugęs teigiamas savęs vertinimas gali teigiamai veikti ir jaunuolių santykius su aplinka.

Pirmiausia pasikeitė šių jaunuolių **santykiai su bendraamžiais**. Mokiniai sako: „išmokau normaliai

bendrauti ir suprasti savo klasiokus“; „čia susiradau naujų draugų“; „čia niekas nepravardžiuoja, visi normalūs, tokie paprasti, padeda vieni kitiems“; „su klasiokais pradėjau bendrauti kur kas daugiau, su visais gerai sutariam, tapom stipri viena nepalaužiama klase“; „mano santykiai su draugais daug daugiau dabar geriau, o su klasiokais irgi tik gerėja, labai gerėja, čia visi normalūs tokie“. Šie mokinių pasisakymai parodo draugiškų santykių su bendraamžiais atsiradimą, o tokie santykiai stiprina ir tolesnį norą bendrauti su bendraamžiais, suteikiant emocinio pasitenkinimo ir saugumo jausmus, ugdant humaniško ir socialaus elgesio modelius įvairiuose socialiniuose kontekstuose [15, p. 34].

Antra, pasikeitė ir šių jaunuolių *santykiai su kitais jų aplinkoje esančiais asmenimis: tėvais, mokytojais, kitais suaugusiais žmonėmis*. Mokiniai savo pasakojimuose teigia, kad jie įgijo pozityviojo bendravimo įgūdžių: „aš išmokau bendrauti, išreikšti savo nuomonę taip, kaip man patinka“; „tėvams pradėjau padėti daugiau, suprantu juos dabar kaip žmones ir kad jie mane myli suprantu dabar“; „su tėvais santykiai tapo geresni, šneku jau rimčiau“, „dar bijau kartais kalbėti praktikos vietose, bet jau nebe taip smarkiai kaip anksčiau“; „labai patinka gerti arbatą praktikos vietose ir kalbėti su vadovu“; „aš dabar tikrai laisviau jaučiuosi tarp svetimų ir vyresnių, nebebijau ir mokytojų“; „praktikos vietose reikia daug bendrauti, tai taip ir išmokau nebebijoti kitų suaugusių žmonių“.

Mokytojai savo pasisakymuose taip pat pažymi pasikeitusius jų ir mokinių santykius naujomis ugdymo sąlygomis. Mokytojų pasisakymai apie jų pedagoginę veiklą, diegiant produktyvųjį mokymąsi, leidžia teigti, kad produktyviojo mokymosi mokytojai suvokė kitokį savo vaidmenį, labiau orientuotą į mokinį ir jo poreikius, nei organizuojant ugdymo procesą tradiciniu būdu: „galiu būti su vaikais tokia, kokia esu. Esu pati kaip vaikas“; „Dar labiau suprantu, kad niekada nenorėčiau būti tradiciniu mokytoju“; „čia daugiau radau laisvės, kūrybos, įgijau naujų žinių“; „čia galiu pati kurti, niekas neprimeta man, kaip dirbti“; „Nesijaučiu aš čia mokytojas. Čia aš mokausi kartu su jais, tik tiek, kad mokausi daugiau“; „anksčiau tokio ryšio su vaikais nebuvo, būdavo pravedi pamoką ir viskas, o dabar daug laiko būname kartu, daug šnekamės įvairiomis temomis, gaunasi toks atvirumas“; „daug sužinau apie vaikus individualių konsultacijų metu, jie man patiki visas savo paslaptis. Suprantu, kad daugeliui iš jų esu vienintelis žmogus, su kuriuo jie gali pasikalbėti“; „dirbant su produktyviojo mokymosi mokiniais negali mokyti visų vienodai, negali štampuoti visų pagal vieną kurpalį. Juk ne visiems gali suteikti žinias per smegenis (protą), kiti jas geba gauti per širdį

(jausmus), tretį tik per rankas (praktiškai veikdami). Turi pažinti kiekvieną vaiką, kad jam padėtum ir išgelbėtum nuo mokymosi monotonijos“.

Atsiradę nauji mokytojo ir mokinių santykiai, orientuoti į abipusę lygybę bei aktyvumą ir pedagoginį jautrumą, gali būti įvardijami kaip konstrukcinė pedagoginė (Gudaitis-Vabalas, 1929) dialogo [32, p. 14] ar kontakto sąveika [22]. Tokią sąveiką, darytina prielaida, lėmė kitoks ugdymo turinio proceso organizavimas, nes pedagoginei sąveikai, pasak A. Galkienės (2003, p. 34), turi įtakos ne vien tik bendravimo veiksnys, bet ir ugdymo aplinka, metodai, fizinė aplinka, kurioje vyksta ugdymas. Pasikeitusi ugdymo aplinka, nauji pedagogų vaidmenys (konsultanto, fasilitatoriaus, mediatoriaus, mentoriaus) produktyviojo mokymosi procese kuria kryptingai pedagoginei sąveikai – ugdymo proceso pagrindui.

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymo proceso organizavimas pagal Produktyvųjį mokymąsi atveria Lietuvos švietimo sistemoje naujas erdves ugdymo turinio proceso konstravimo įvairovei, atliepiančiai visuomenės ir asmens poreikių dermę ir kuriančiai sąlygas asmenybės galioms augti.

Išvados

Meilės Lukšienės, Lietuvos švietimo reformos pradininkės, Tautinės mokyklos kūrėjos, idėjos iki šių dienų yra ugdymo sampratos ir ugdymo turinio projektavimo Lietuvos švietimo sistemoje pagrindas. Vienu svarbiausių M. Lukšienės siekių švietimo pertvarkoje buvo sukurti tokia ugdymo turinio struktūrą, kuri sudarytų galimybes tenkinti mokinio poreikius, interesus, gebėjimus ir organizuoti lankstų, teikiančių pasirinkimo galimybes, ugdymo procesą mokykloje.

Strateginiuose Lietuvos švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose jau įsitvirtino nuostatos, leidžiančios savitai projektuoti ugdymo turinio procesą, tačiau praktiniame lygmenyje tai dar nėra visiškai įgyvendinama. Lietuvos švietimo sistemoje atsiranda galimybės kurti alternatyviojo ugdymo modelius, atliepiančius individualius asmens ugdymo poreikius, stiprinančius mokymosi motyvaciją, padedančius įveikti mokymosi sunkumus ir padedančius patirti mokymosi sėkmę.

Vienu iš alternatyviojo ugdymo modelių gali būti vadinamas ir Lietuvoje nuo 2012–2013 m. m. pradėtas diegti Produktyviojo mokymosi modelis, orientuotas į individualius besimokančiojo poreikius bei teorijos ir praktikos sąryšį. Šiame ugdymo procese pasikeičia mokytojų vaidmuo, atsiranda nauji ug-

dymo proceso veikėjai ir sąlygos kryptingai pedagoginei sąveikai, orientuotai į visapusiškos asmenybės galių auginimą.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad produktyvusis mokymasis padeda mokiniais įveikti mokyklos baimę, pagerina mokymosi ir mokyklos lankomumo rezultatus, padidina savęs pažinimo ir saviraiškos galimybes, sudaro sąlygas susiformuoti adekvatiems santykiams su aplinka, o mokytojams – patirti pedagoginio darbo sėkmę.

Šiai edukacinei inovacijai reikalingas tolesnis palaikymas visais lygmenimis, mokyklos bendruomenių stiprinimas kuriant savitą ugdymo turinio procesą, moksliniai tyrimai, padedantys atverti šias naujoves ir kitoms švietimo įstaigoms.

Literatūra

1. Barr R. B., Tagg J. From teaching to learning – A new paradigm for undergraduate education. Change, 1995, Nov / Dec), p. 13–25. Prieiga per internetą: <http://www.athens.edu/visitors/QEP/Barr_and_Tagg_article.pdf>.
2. Brėdikytė M. *The Act of Cultural Mediation in Children's Play*. Forum Oświatowe, 2012, 2 (47), p. 8–100.
3. Bruzgelevičienė R. *Lietuvos švietimo kūrimas 1988–1997*: monografija. Vilnius: Sapnų sala, 2007.
4. Bruzgelevičienė R. Mokslininkas paradigmu virsme. *Pedagogika*, 2011, t. 104.. ISSN 1392-0340.
5. Bruzgelevičienė R., Žadeikaitė L. Ugdymo paradigmu kaita XX–XXI a. sandūroje – unikalus Lietuvos švietimo istorijos reiškinys. *Pedagogika*, 2008, t. 89, p. 18–28. ISSN 1392-0340.
6. Civinskas R., Levickaitė V., Tamutienė I. *Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai*: monografija. Vilnius: Garnelis, 2006.
7. Černiauskaitė N. Alternatyvi mokykla: samprata ir kriterijai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2012, t. 27.
8. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadžė V. *Mokyklos nelankymo priežastys*: monografija. Vilnius: Žuvėdra, 2000.
9. Dėl bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo atnaujinimo ir diegimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 63-2440.
10. Dėl 2013–2014 ir 2014–2015 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo *Valstybės žinios*, 2013, Nr.
11. Dėl Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 99-3848.
12. Dėl Vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 26-1283.
13. *Dėl netradicinio ugdymo koncepcijos patvirtinimo*. 2010 m. kovo 5 d. įsakymas Nr. V-299
14. Galkienė A. *Pedagoginė sąveika integruoto ugdymo sąlygomis*: monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2003.
15. Indrašienė V., Merfeldaitė O. ir kt. *Vaiko vidutinės priežiūros įgyvendinimas socializacijos centruose*: socioedukacinis aspektas. Vilnius: MRU, 2011.
16. Jackūnas Ž. *Lietuvos švietimo kaitos linkmės*. Vilnius: Kultūros filosofijos ir meno institutas, 2006.
17. Janiūnaitė B., Rupainienė V. Edukacinių novacijų įvairiapusiškumas europiniuose mokyklų projektuose. *Socialiniai mokslai*, 2003, 2 (39), p. 7–17.
18. Jurkuvienė R. Socialinės novacijos teorinės analizės perspektyvoje. *Filosofija, sociologija*, 2001, Nr. 2.
19. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.
20. *Lietuvos švietimo koncepcija*. Vilnius, 1992.
21. Lukšienė M. *Jungtyb. Sud. R. Bruzgelevičienė*. Vilnius: Alma littera, 2000.
22. Manen Max. The Call of Pedagogy as the Call of Contact. *Phenomenology & Practice*, 2012, Vol. 6, No. 2, pp. 8–34. Prieiga per internetą: <<http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/pandpr/article/view/19859/15385>>
23. *Produktyvus mokymosi modelis*. Vilnius: LR ŠMM ŠAC, 2010. Prieiga per internetą: <<http://www.alternatyvusugdymas.lt/wp-content/uploads/2009/12/Produktyviojo-mokymosi-modelis.pdf>>.
24. *Productive Learning – from Activity to Education. A contribute to school reform in secondary education*. Berlyn: IPLE, 2009.
25. Rupšienė L. *Nenoras mokytiš – socialinis pedagoginis reiškinys*: monografija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2000.
26. Targamadžė V. *Alternatyvi bendrojo lavinimo mokykla: mokyklos naratyvo kontūrai*. Vilnius: VU leidykla, 2010.
27. Targamadžė V. Produktyvus mokymasis – pedagoginės sistemos bendrojo lavinimo mokykloje kaitos akstinas. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2011, t. 27.
28. Targamadžė V., Nauckūnaitė Z., Stonkuvienė I., Šimelionienė A. ir kt. *12–14 metų mokinių*

- mokymo(si) didaktinės problemos ir jų sprendimo galimybės*: galimybių studija, 2010. Prieiga per internetą: <<http://www.alternatyvusugdymas.lt/>>.
29. *Tautinės mokyklos koncepcija*. Vilnius: Žinijs, 1989.
 30. Vaicekauskienė V. *Savitos mokyklos: netradicinės, alternatyvios ar tiesiog kitokios?* 2012. Prieiga per internetą: <<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/Savitos-mokyklos.pdf>>.
 31. Virbalienė A., Žydžiūnaitė V. *Paanglių orumas: mokiniai mokykloje ir asmeninėje aplinkoje*. Vilnius: VPU, 2010.
 32. Wegerif R. *Dialogic: Education for the Internet Age*. London and New York: Routledg, 2013.
 33. Zuoza R. *Mokyklos kultūros ir mokinių socializacijos sąsajos*: daktaro disertacija. Vilnius: Edukologija, 2011.
 34. Želvys R. *Švietimo vadyba ir kaita*: monografija. Vilnius: Garnelis, 1999.

Summary

Loreta Žadeikaitė, Auksė Petruškevičiūtė

LEARNER DEVELOPMENT IN EDUCATION FOR THE FUTURE

Doctor Meilė Lukšienė, pioneer of education reform and founder of the national school, recognised the changes in the educational curriculum to be the main area of reform in the Lithuanian education system and gave her insights about the concept of education and the changes in the educational curriculum. This article analyses the way M. Lukšienė's ideas are reflected in the Lithuanian

education system, including the influence her ideas had on the changes in the educational curriculum on both theoretical/legislative and practical levels.

The article provides a review of the evolution of the curriculum concept based on M. Lukšienė's ideas. Productive learning, an example relating to constructing the curriculum process of alternative education, is presented; it combines learning at school which must be responsive to individual needs, with learning in real life, i.e. sites of practical training (production sites, organisations, offices). This form of education is being implemented within the *Alternative Education* project in three Lithuanian schools. Productive learning is presented as a novelty in the education system. The evaluation made by both teachers and students of the changes that occurred within the first year of implementing productive learning is presented in the article. Methods of research applied: descriptive analysis of scientific literature and legal documents, including creative content analysis.

The results of research revealed that productive learning helps students overcome their fear of school, improves student achievement and attendance, generates new possibilities for students to discover their hidden talents and express them, creates conditions for students to form a healthy relationship with their environment, and enables teachers to enjoy success in their pedagogical efforts.

This educational innovation requires further reinforcement at all levels, including the strengthening of school communities by creating a unique curriculum process and scientific research to make these innovations available to other educational establishments.

Keywords: ???

*Lietuvos edukologijos universitetas
Iteikta 2013 m. gruodžio mėn.*